

Af Slagteriarbejderforbundets 19.000 medlemmer er en fjerdedel kvinder.

Ligelønnen gav lønfremskridt

Ligeløn er indført i kødindustrien, uden at det gav uheldige følger for kvinderne

I Dansk Slagteriarbejderforbund indførtes ligeløn fra 1. marts 1966. Her skal søges belyst, i hvor høj grad denne er trængt igennem i form af en faktisk lige fortjeneste for kønnene. Det, som kvinderne selv frygtede, at arbejdsgiverne ville foretrække mænd, når lønnen var den samme, skete ikke. Kvinderne er i høj grad beskæftiget på individuelle akkorder, og i kraft af deres store fingerfærdighed er det, ifølge forbundsformand Pemann Jensen, lykkedes en del af kvinderne at tjene mere end mændene, der arbejder i kollektive akkorder, f. eks. op til 80 mand i en slagtekæde. Dette, at der ikke længere skelnes mellem faglærte og ikke-faglærte lønmæssigt har inden for faget givet ganske særlige muligheder for betroede job og videreuddannelse for de faglærte.

En undersøgelse af forholdene på en stor virksomhed – Plumrose i Valby – viser dog, at det endnu ikke har været muligt at sætte sig ud over de særlige kvindeforhold. Enlige kvinder med børn og udearbejdende husmødre har flere forsømmelser. Udskiftningen

Indførelse af fuld ligeløn i Dansk Slagteriarbejderforbund fra 1. marts 1966 betød en fantastisk lønfremgang for kvinderne, og der skete ikke det, som kvinderne frygtede, at arbejdsgiverne ville foretrække mandlig arbejdskraft, når lønnen var den samme. Dette ses af de udtalelser, som forbundsformand Pemann Jensen samt tillidsmand og arbejdere på en stor københavnsk konserverfabrik fremkommer med i denne artikel.

er større, hvilket betyder, at en del ikke opnår tilstrækkelig rutine. Desuden har mændene langt den overvejende del af overarbejdet. Alt dette betyder, at mændene i gennemsnit i 1966 tjente 31.300 kr. og kvinderne ca. 22.000 kr.

Ligelønskravet rejstes over for Kødindustriens Fabrikantforening ved over-

enskomstforhandlingerne i 1961, fortæller forbundsformand Pemann Jensen. Man enedes om et protokollat, hvoraf det fremgik, at parterne havde til hensigt at gennemføre ligeløn over en 5-årig periode. Kvinderne startede med 75 pct. af mandslønnen fra 1961, og hvert år derefter skulle kvinderne have 5 pct. lønforhøjelse ud over, hvad mændene fik. Dette løfte blev holdt, også under helhedsløsningen i 1963 – og i 1966 skete fuld udligning for kvinderne under Kødindustriens Fabrikantforening.

Fra det største område, Andels- og Privatslagterierne, var ikke givet noget løfte. Men også på dette område opnåedes 75 pct. af lønnen det første år og 80 pct. det næste. Under helhedsløsningen skete ingen forhøjelse det første år, men til gengæld opnåedes 10 pct. efter helhedsløsningen, således at linjen holdtes, og ligeløn var en realitet i alle forbundets overenskomster pr. 1. marts 1966.

Resultatet blev ikke opnået uden vanskeligheder. Bl. a. skete det bemærkelsesværdige, at en overvejende part

af kvinderne stemte imod overenskomsten i 1961. De havde fået den opfattelse, at ligeløn ville betyde, at arbejdsgiverne ville erstatte kvinder med mænd. Forståeligt nok er det meget svært at omstille sig til et samfund med fuld beskæftigelse fra et samfund med arbejdsløshed. Det er stadig svært at få folk til at indse, at fuld beskæftigelse må betragtes som det normale.

Pemann Jensen drager paralleller til et andet ligelønsforbund, HK, hvor mændene ofte får de bedre lønnede job. I Slagteriarbejderforbundet står mænd og kvinder side om side og udfører helt det samme arbejde på en række områder. HK har minimalløn. Det betyder, at kvinderne i højere grad bliver hængende på minimallønnen. Vort er et normal-lønsområde.

Det er min erfaring, at kvinderne har en højere akkordfortjeneste, fordi de i udstrakt grad arbejder på individuelle akkorder, mens mange mænd er afhængige af båndstyret mekanik ved slagtekæder o. l. Tempoet kan ikke individuelt forceres. Dette giver os grund til at overveje, om der bør ske ændringer i akkordsætningen ved båndene.

– *Der findes altså stadig mands- og kvindejob i faget?*

– Der er job, som kvinder ikke må udføre af hensyn til arbejderbeskyttelsesloven. Til gengæld er der ingen faglige grænser mere. Den gamle regel, at kvinder ikke må udføre faglærtets arbejde, eksisterer ikke mere.

Lige løn for alle arbejdere

– *Hvordan går det den faglærte, når faggrænserne ophæves?*

– Den faglærte har fået andre muligheder. I en branche, der som vor ekspanderer meget stærkt, er der brug for folk til betroede job, og det viser sig, at de faglærte får disse job. Hver 3. lærling i slagteribranchen kan være sikker på et sådant betroet job, der samtidig giver en stærk lønmæssig placering.

Efter min opfattelse har branchen forsømt at oplyse om, hvilke muligheder der ligger her. Jeg går ud fra, at vi om kort tid får 3 års læretid. Ovenpå den skal lægges teknisk forberedelseseksamen. Man kan gå to veje:

1) Akkordstudietekniker, 2) arbejdslederlinjen. Vi må se i øjnene, at det bliver svært at opretholde lærlingeuddannelsen alene med det sigte at blive håndværker. Kvinderne kan naturligvis gennemgå samme uddannelse.

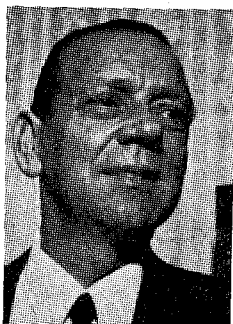
I stedet for parolen lige løn for lige arbejde, hvorved man accepterer mind-

stebetalt arbejde, bør man sigte mod lige løn for alle arbejdere.

Så vidt forbundsformanden. Men hvad siger man på arbejdspladsen. Fællestillidsmand Evald Mortensen, Plumrose i Valby: 85 pct. af alt arbejde her er på akkord. Minutfaktoren er helt ens for mænd og kvinder. Overgangen til ligeløn betød en fantastisk lønfremgang for kvinderne, og her er lige så mange kvinder nu som før.

Men når, som nævnt i indledningen, gennemsnittet for kvinderne ligger lavere, skyldes det bl. a., at de enlige mødre og udearbejdende husmødre må forsømme mere. Det er især galt i denne tid, hvor så mange børn er forkølede. Så vil børnehaver og vuggestuer ikke have dem med det resultat, at moderen må blive hjemme.

Jeg synes heller ikke, at børnehaven tager tilstrækkeligt hensyn til kvinderne. Den åbner kl. 6,15, og vi begynder her kl. 6,30. Vi ser de stakkels kvinder komme hæsblesende i sidste minut hver morgen. Naturligvis skal

Forbundsformand Pemann-Jensen: Den gamle regel om, at kvinder ikke må udføre faglærtets arbejde, gælder ikke mere.

børnehavepersonalet også mærke arbejdstidsforkortelsen, men åbningstiden må kunne lægges, så der tages mere hensyn til mødrene.

Når den kvindelige arbejder tjener mere

Og en kommentar fra kvinderne selv: Rosa Kaminsky, 13 år hos Plumrose: Lønmæssigt har vi fået stor fremgang. Samtidig er der sket en ændring i forholdet til mændene. Når vi tjener det samme som dem, må vi også klare os selv, siger de. De er ikke så villige til at give en hånd med som tidligere. De gifte mænd er mere villige til at hjælpe end de ugifte.

– *Er der job, som kvinderne ikke selv kan klare?*

– Vi skal køre med nogle tunge farsvogne, og somme tider er de tunge læsset end sædvanligt.

Fællestillidsmand Evald Mortensen: Overgangen til ligeløn har betydet en fantastisk lønfremgang for kvinderne.

Erna Jensen, 12 år hos Plumrose: I begyndelsen kunne vi godt mærke lidt stikler fra mændenes side over, at vi tjente lige så meget som dem. Men nu har de vænnet sig til det. Jeg synes ikke, at kvinderne er værre til at forsumme end mændene.

Damerne oplyser, at de tjener 570–580 kr. på en 44 timers uge. Gerda Jensen tjener mere end sin mand, der er bryggeriarbejder. På spørgsmålet om det giver konflikt i hjemmet, svarer hun: Nej, jeg bliver modtaget med åbne arme, når jeg kommer hjem på lønningdagen.

Alligevel forskelle

Virksomhedens regnskabschef oplyser, at mændenes præstation i gennemsnit ligger på 139 standardminutter pr. time og kvindernes på 116 standardminutter. D.v.s. at mændenes præstation ligger 20 pct. højere end kvindernes. Lønmæssigt svarer det til, at mændenes gennemsnitlige timefortjeneste er 13,75 kr. pr. time mod kvindernes 11,47. På tidløn er tallene for mænd og kvinder henholdsvis 9,19 og 8,04 kr. pr. time. Årslønnen er nævnt i indledningen.

Bag disse tal ligger, at en stor fast stab af kvinder faktisk tjener lige så meget som mændene, men gennemsnittet trækkes ned af den ret store gennemgang af kvindelig arbejdskraft. De opnår aldrig den store rutine. Kvindernes tidløn er udtryk for lønnen i oplæringstiden, mens mændene oftest er på tidløn, fordi de beskæftiger sig med arbejde, der vanskeligt kan akkordsættes. Endelig sker forskydningen i den samlede årsindtægt ved, at det så godt som udelukkende er mænd, der har overarbejde.

Flemming Hansen